

Første fund af Rødhalsed Ryle *Calidris ruficollis* i Danmark

MICHAEL SCHWALBE

(With a summary in English: First record of Red-necked Stint *Calidris ruficollis* in Denmark)

Den 30. juli 2001 blev der føjet endnu en ny art til den danske fugleliste, idet forfatteren fandt en adult Rødhalsed Ryle *Calidris ruficollis* i den nordligste klæggrav ved Kammerslusen, Ribe.

Fuglen kunne ses fra toppen af diget, der giver en god udsigt over klæggravene. Da fuglen blev opdaget, opholdt den sig i NØ-hjørnet af klæggraven, hvilket er det fjerneste hjørne i forhold til observationspunktet på diget. En sikker artsbestemmelse var således vanskelig, idet observationsafstanden var 350-400 m, og der var skråt modlys med varmeflimmer over mudderfladen. Der var dog flere karakteristika der, i forhold til adult Dværgryle, pegede på adult Rødhalsed Ryle: 1) brystet forblev usædvanlig mørkt uafhængigt af vinklen og graden af belysning, 2) der var tydelig nuanceforskel mellem mørke ryg/skulderfjer og lysere dækfjer, og 3) fuglens fjerdragt fremstod ret markant grundet det rødbrune bryst og den mørkt brune overside, i skarp kontrast til den hvide underside.

Efter enkelte flyveture kom fuglen ind på 100-125 m afstand, idet den nu foretrak at fouragere på mudderflader i vestenden af klæggraven. Varmeflimmer var stadig et problem, men når en sky gik for solen, kunne bl.a. erkendes teglørødt bryst afgrænset nedadtil af sorte pletter på hvid underside. Efter nogen tid kunne jeg, i selskab med bl.a. Ole Thorup, Henrik Knudsen, Susanne Pedersen og Kurt Christensen, med sikkerhed rapportere fundet som landets første Rødhalsede Ryle. Mange interesserede fik lejlighed til at se fuglen, idet den var ret stationær på lokaliteten frem til om morgenen den 3. august. Den var i selskab med en del andre vadefugle, bl.a. Almindelig Ryle *Calidris alpina*, Krumnæbbet Ryle *C. ferruginea* og Temmincksryle *C. temminckii*. Fuglen havde for vane at flyve ud på vaden ved maksimalt lavvande.

Beskrivelse

Afstanden til fuglen var ca 100 m. Det var en lille kompakt ryle med langstrakt bagparti og kvikke bevægelser. Næbbet var kort og tykt, hovedet rundt og benene korte.

Fuglen var i slidt yngledragt med begyndende fældning, primært i ansigtet. Issen var mørk brunstribet, kraftigst på midten. Pande og øjenbrynsstribe var markant hvide, altså tegn på begyndende fældning. At øjenbrynsstriben var splittet kunne ses under optimale forhold. Hage samt undernæbsbefjering var hvid, resten af ansigtet lyst orange, dog var kinden en kende lysere. Den mørke tøjle stod ret tydeligt frem. I visse vinkler havde fuglen en diffus øjenstribe, hvilket muligvis var en skyggeeffekt. Øjenstriben mundede ud i en svag brunorange øreplet. Halssiderne var orange, af samme farve som en appelsin; intensiteten af farven aftog om mod nakken. Nakken havde tynde mørke linier på lysorange bund, så der opstod en kontrast mellem nakken og den mørk isse/ryg.

Øvre brystmidte og især strube var rent orangerød uden tegninger. Brystsiderne og i en kile ind mod brystmidten var besat af sorte prikker og streger på hvid baggrund. Under dårlige forhold og på stor afstand kunne dette opfattes som et diffus gråt bånd, kraftigst på brystsiderne og smallest på brystmidten. Resten af brystet samt bug, flanker, undergump og underhaledekfjer var hvide.

Oversiden fremstod mørkt brunlig. Ryggens befjering var sortbrun med smalle rustrøde kanter, hvilket dannede lyse parallelle linjer ned ad ryggen, lidt hen i retning af adult Dværgryle. Skulderfjerene havde sorte fjercentre med ret brede gulbrune kanter. Rygfjerens lyse kanter dannede et markant cremefarvet V. Den nederste række af skulderfjer samt dækfjerene var helt grå med ultrasmal hvidlig kant. Dog må de yderste små dækfjer have været mørke, idet fuglen havde en ret markant mørk vingekno. Generelt var der en tydelig nuance mellem de lyse dækfjer/nedre skulderfjer og de mørkere rygfjer/øvre skulderfjer. Dækfjerene glimtede sølvagtigt i visse vinkler i forhold til solen, når fuglen bevægede sig. Tærtærerne var grå i samme nuance som dækfjerene. Det lykkedes ikke på noget tidspunkt at se den nøjagtige farve på tertiærrandene, kun at de så lyse ud.

Når fuglen trippede hen over en overflade, der ikke kunne bære, holdt den sig oppe med let

vibrerende, næsten udbredte vinger. Under disse forhold kunne det ses, at axillarerne var helt hvide. Vingundersiden var ligeledes hvid, men indrammet af en mørk kant, mest markant på armens for- og bagkant. Næbbet var sort og syntes proportionelt kortere end hos Dværgryle, formentlig fordi det – og specielt spidsen – var tykkere end hos Dværgryle. Næbspidsen syntes også mere rund end hos Dværgryle, og næbbasis en anelse højere. Benene var sorte.

I flugten mindede fuglen om en Dværgryle. Dog var der forskel i vingebåndet: baserne på især de inderste håndsvingfjer var tydeligt bredere end hos Dværgryle og gav næsten associationer til Sandløber! Hånden syntes relativt at være en anelse længere end Dværgryles. Overgump, overhaledekfjer samt hale var som hos Dværgryle.

Bestemmelse

Artsbestemmelse af adult Rødhalslet Ryle i sommerdragt volder sædvanligvis ikke vanskeligheder hvis fuglen ses under gode observationsforhold. Foruden Skenæbbet Ryle *Eurynorhynchus pygmaeus*, der adskiller sig ved næbform, er der dog potentielt forvekslingsmulighed med adult Dværgryle *Calidris minuta* samt adult Sandløber *C. alba*, begge i sommerdragt. Se også Jonsson (1984), Hayman et al. (1986) og Beaman et al. (1998).

Det altafgørende kendetegn, der entydigt adskilte den aktuelle fugl fra alle andre ryler, var den teglrøde farve på øvre bryst, strube og forhals. De teglrøde partier var helt rene og kraftigst på brystmidte/strube, med en skarp grænse til det hvide bryst, der var bestrøet med tydelige prikker og pilespidsformede sortbrune pletter, kraftigst på brystsider og svagest på brystmidte. Dette er en unik feltkarakter til adskillelse fra varmtfarvede Dværgryler, hvis hoved, hals og brystparti er orangebrunt iblandet mørke pletter og streger. Brystmidten hos Dværgryle er ofte delt eller delvist delt af en lys kile. Det cremefarvede V på ryggen af Rødhalslet Ryle er typisk svagere end hos Dværgryle og kan mangle, men her var det påfaldende markant. Fuglens grå dækfjer i kontrast til mørkere ryg og skulderfjer er ligeledes en vigtig karakter hos Rødhalslet Ryle. Tærtiererne var gråbrune med lyse kanter. Hos Dværgryle er dækfjer samt tærtierer sortbrune med rustbrune og gulbrune fjerrande i stil med resten af oversiden.

Begyndende fældning til vinterdragt, hvilket også kunne ses på denne fugl, begynder i ansigtet og kan ses allerede fra med./ult. juli. Kind, pande og øjenbrynstribe vil blive hvide, og intensiteten af teglrødt på hals og strube kan aftage. I fæld-

ningsperioden vil det teglrøde generelt være kraftigst på brystmidten og struben, hvilket også var tilfældet hos dette individ. Hos Dværgryle er hele brystet jævnt orangebrunt med brune pletter og ofte delt på midten af en hvidlig kile. Det er ikke unormalt, at Rødhalslet Ryle bevarer teglrødt/orange bryst og strubecenter til ult. september/pri. oktober. En påfaldende karakter var, at de sorte pletter hen over brystet kunne opfattes som en mørk halskæde, der adskilte det teglrøde bryst fra den hvide underside; dette var tydeligt også på stor afstand og ses ikke hos Dværgryle. Generelt kan pletterne dog være begrænset til brystsiderne alene, men de er på hvid bund. I flugten var det værd at bemærke de brede hvide baser på håndsvingfjerene; Dværgryle har et jævnt hvidt vingebånd.

Selvom der ikke var Dværgryler til sammenligning, kunne man alligevel fornemme, at fuglen var en anelse større og lidt kraftigere af bygning. Det var tydeligt, at fuglen havde et længere bagparti og virkede mere langstrakt end Dværgryle. Næbbet var af samme længde som hos Dværgryle, men fremstod kortere, idet næbbasis og næbspids var tykkere. Benene var proportionelt kortere end Dværgryles, og indtrykket forstærkedes af Rødhalslet Ryles kraftigere krop og længere bagparti. Under fouragering på mudderflader syntes fuglen at udvise en mere rolig adfærd sammenlignet med Dværgryles "stressede" fødesøgning og "elektriske" bevægelser, formentlig fordi fuglen foretrak at pikke fødeemner på overfladen og i mindre grad at bore næbbet ned i muddret, som det hyppigt ses hos Dværgryle.

Varmtfarvede Sandløbere i yngledragt kan overfladisk ligne både Dværgryle og Rødhalslet Ryle. Sandløber er dog større, rundere og kraftigere bygget med længere næb. Den følger bølgerne gang ved fødesøgning og piler således frem og tilbage på strandbredden, tit i artsrene flokke. Den mangler bagtåen og har varmt brunorange til rustbrunt hoved, hals, bryst og strube med mørke pletter og streger. Dækfjer og tertiærer er grålige som hos Rødhalslet Ryle, men tertiærerne er ofte sporadisk mønstret, og de små dækfjer har ofte mørke centre. Ryg og skulderfjer fremstår ofte "skakternet" pga. brede hvide fjerkanter. I flugten ses et bredt hvidt vingebånd.

Forekomst i Europa

Rødhalslet Ryle er et østasiatisk modstykke til vores hjemlige Dværgryle. Det er en arktisk fugl, der yngler på græsklædt tundra med vandhuller i et bælte langs ishavet fra Taymyr-halvøen til Beringsstrædet. Der er enkelte ynglepar i Alaska.

Rødhalsed Ryle på Rømedæmningen 30. juli – 3. august 2001. Fotos: Ole Krogh.

Overvintringen sker i SØ-Asien og Australien.

På trods af den lange afstand til Europa var den en ventet ny art for Danmark (Hagerman 2001), idet der tidligere er gjort 27 fund i NV-Europa: Finland 3, Sverige 10, Norge 2, de Britiske Øer (incl. Irland) 6, Holland 3, Belgien 1, Tyskland 2. Arten har også tidligere figureret på den danske liste på basis af et fund fra Brigsted ved Horsens Fjord 3. august 1986, men dette er efter genbehandling af SU blevet forkastet. Alle europæiske fund har været adulte fugle i perioden maj-september, hovedparten i juli/august. Dog er der et enkelt fund af en juvenil fugl, fundet død på Fair Isle (Shetland) 31/8 1994. Det må derfor være en feltornitologisk udfordring at finde Europas første levende juvenile Rødhalsede Ryle! Forekomsten i Europa topper pri./med. juli, måske fordi fugle, hvis ynglesucces slår fejl, foretager en slags spredningstræk. Omvendt træk kan også være en mulighed, idet fuglene så følger en nordlig trækrute mod vest langs ishavet og derved ender i Nordvest-europa. Langt de fleste fund stammer fra det nordlige Europa, men der er også fund fra Israel og fra Volga-deltaet i Rusland.

Summary

Red-necked Stint - a first for Denmark

A Red-necked Stint *Calidris ruficollis* was discovered at Kammerslusen, Ribe, on 30 July 2001. It stayed until 3 August. The bird was an adult in the initial stages of autumn moult. The record is the 28th for Europe; these birds have all been adults in summer plumage, except for a juvenile found dead on Fair Isle in 1994.

Referencer

- Beaman, M., S. Madge & K. Malling Olsen 1998: Fuglene i Europa, Nordafrika og Mellemøsten. – G.E.C. Gads Forlag, København.
- Hagerman, A. 2001: Rødhalsed Ryle - next stop Danmark? – Fugle i Felten 7(3): 20-21.
- Hayman P., J. Marchant & T. Prater 1986: Shorebirds. – Croom Helm, London & Sydney.
- Jonsson, L. 1984: Fältbestämning av små *Calidris*-vadare. – Vår Fågelvärld 43: 339-361.

Antaget 14. oktober 2002

Michael Schwalbe (m.schwalbe@get2net.dk)
Sdr. Kirkevej 17C, Vester Vedsted
6760 Ribe